

Especial International Forum on Intercountry Adoption & Global Surrogacy II*

Força, Frau i Coacció:

Enllaçant des del Coneixement de l'Adopció Internacional a la Gestació Subrogada Global

Aquest informe es basa en les sessions de l'Àrea Temàtica 4 (Força, Frau i Coacció) del Fòrum Internacional sobre Adopció Internacional i Gestació Subrogada Global que va tenir lloc a l'International Institute of Social Studies a La Haia, Holanda, de l'11 al 13 d'agost de 2014. Existeix un extens cos d'investigació sobre adopció internacional relacionat amb la força, el frau i la

coacció, especialment generat des de les disciplines del Dret, el Treball Social i d'altres orientades cap a la justícia social. Tanmateix, aquest coneixement encara no s'ha estès efectivament i no s'ha aplicat a les pràctiques i problemes de la gestació subrogada global. Tenint en compte aquestes consideracions, amb un èmfasi particular en les dones que viuen en la 'pobresa',

* Seguim aquest mes amb la sèrie iniciada en el número anterior, en què estem traduint i publicant resums dels informes finals de cadascuna de les àrees temàtiques de l'[International Forum on Intercountry Adoption & Global Surrogacy](#). L'esdeveniment, que va reunir experts de diferents països, tenia com a objectiu analitzar les normatives, pràctiques i problemàtiques lligades a aquests dos fenòmens per tal d'informar les decisions de les autoritats centrals signants del Conveni de La Haia sobre Adopció Internacional i de la Comissió especial de la Conferència de La Haia.

Direcció publicació:

Diana Marre
i Beatriz San Román

Continguts d'aquest número:

Karen Smith Rotabi

Imatge de portada:

Miguel Gaggiotti

Coordinació:

Victòria Badia

Traducció:

Victòria Badia

Difusió:

Maria Galizia

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

GRUP D'INVESTIGACIÓ
Universitat Autònoma de Barcelona

Amb el suport de:

Aquesta publicació s'edita amb el recolzament del Ministeri d'Economia i Competitivitat a través del projecte I+D:

Adoptions and fosterages in Spain: tracing challenges, opportunities and problems in the social and family lives of children and adolescents (CSO2012-39593-C02-01)

L'Àrea Temàtica 4 va començar amb la següent declaració:

Força, frau i coacció són tres dinàmiques en el tràfic de persones, segons el Protocol de Palerm, que defineix la venda de persones en les nefastes xarxes globals amb un propòsit sexual i de servitud. Aplicat a l'adopció, aquestes tres dinàmiques es porten a terme de formes úniques (per exemple, a través de processos de consentiment forçats, falses promeses, segrests efectius, etc.). Tindrem en compte una sèrie de dinàmiques, incloent-hi el concepte de *child laundering*¹ i les diverses formes en què el concepte d' *explotació* s'aplica a l'adopció internacional. Pel fet que els nens i nenes no són explotats a l' "últim estadi" de l'adopció internacional, el concepte de tràfic de menors és una idea desafiant quan es parla d'adopció il·lícita de menors a nivell internacional. A

mesura que identifiquem afers rellevants i compartim el que sabem sobre aquests problemes, ens movem cap a qüestions relacionades amb la gestació subrogada global dibuixant paral·lelismes i divergències entre els dos fenòmens. També s'inclou l'aplicació de la idea de "benefici per a ambdues parts" *versus* explotació de les gestants subrogades. L'apertura de nous camins i la protecció social de les persones vulnerables seran els eixos de les nostres sessions.

**Força, frau, coacció
i l'estat actual de coneixement
sobre les adopcions "il·lícites"**

El concepte de '*child laundering*' va aparèixer per primera vegada en un informe de l'Oficina Permanent de La Haia de 1990, escrit per Van Loon. Aquest informe descrivia els processos de "rentat de nens i nenes", pels quals es modificava la seva identitat o

Karen Smith Rotabi obrint l'àrea temàtica 4 sobre la força, el frau i la coerció.

la situació dels seus pares, la data de naixement i/o alguna altra informació rellevant a fi de declarar-los "orfes" i "òrfenes".

Existeixen diferents formes d'activitats il·lícites que impliquen la utilització de força, frau i diners per eludir les bones decisions en relació a l'"adoptabilitat", de manera que un nen o nena aparegui com a legítimament disponible per a l'adopció internacional. En les adopcions il·lícites, el nen o nena és desposseït de la seva identitat i venut per a l'adopció internacional, violant-se així els seus drets, inclòs el de la protecció en front de

¹ N. de la T.: Aquesta expressió fa referència als processos pels quals els nens i nenes es converteixen en "adoptables", obtenint per a tal fet la documentació necessària, malgrat que llur adoptabilitat no compleixi els criteris que marquen els convenis i legislacions nacionals i internacionals. *Money laundering* és l'equivalent anglès de "blanqueig de diners".

Participants de l'àrea temàtica 4.

l'adopció fraudulenta. Bàsicament, el nen o nena es presenta com a orfe o òrfena, socialment i legalment, quan en realitat tenen una família biològica que ha estat explotada en el procés de *child laundering*.

Per tal d'il·lustrar els problemes de corrupció, es van exposar breument exemples de distints països, començant per Amèrica Llatina. Posteriorment, a mesura que Amèrica Llatina anava tancant les adopcions o bé es declaraven moratòries a la dècada dels 80/inicis dels 90, s'observaren situacions similars a Vietnam i altres llocs. Els casos de Cambotja, Corea del Sud,

alguns països africans i Índia varen ser analitzats. A continuació es recullen alguns dels aspectes més destacats en cadascun d'ells.

Cambotja va ser presentat com l'únic país on Estats Units va actuar de forma proactiva per establir una moratòria de l'adopció internacional, tot i que altres països de recepció a l'Europa Occidental i altres llocs van continuar adoptant allà a pesar de les nombroses proves de corrupció. Problemàticament, aquets altres països continuaren permetent als seus ciutadans adoptar a Cambotja, malgrat el gran impacte mediàtic de la investigació i el judici d'una agència d'adopció nord-americana en l'anomenada *Operation Broken Hearts*. Aquest exemple en particular, el cas contra l'agència *Seattle Adoptions International*, proporciona una sòlida il·lustració de com sovint s'utilitza la força, el frau o la coacció per al "rentat de nens i nenes". A continuació, s'exposen breument algunes de les tècniques detectades en aquest cas.

- Pagament a la mare de naixement quan signa els documents de renúncia del nen o nena.

- Falta d'assessorament i explicacions entorn dels documents de renúncia i un procés de consentiment informat explotador (sovint els documents legals són molt sofisticats, en un segon idioma com l'anglès, o inapropiats donada la limitada alfabetització de moltes dones pobres en països amb pocs recursos).
- Falses promeses que fan creure a la família de naixement que el nen o nena se'n va a una altra part del país o a un segon país solament per cursar estudis.
- Falses promeses que el nen o nena mantindrà el contacte amb la família de naixement i que els visitarà sovint.
- Falsificació de documentació, incloent falsos certificats de naixement on el nen o nena apareix com a "orfe" o "òrfena", sense una família que pugui fer-se càrrec de les seves necessitats.

És important ressaltar que els càrrecs legals en aquest cas es basaren en delictes fiscals i no en el tràfic d'éssers humans, donat que les lleis nord-americanes vigents en el moment del

processament no contaven amb les disposicions necessàries per fer-ho.

A *Corea del Sud*, sabem que, en alguns casos del passat, els membres de la família extensa portaven els nens i nenes als orfenats amb noms falsos. Actualment, una de les majors preocupacions és la utilització de cases de mares de naixement que han demostrat ser altament problemàtiques. En aquestes cases és difícil pensar que el procés d'obtenció del consentiment de les mares de naixement sigui just, ja que aquells qui tramiten la documentació de consentiment són també els qui cobreixen les necessitats bàsiques i donen refugi a aquestes dones durant l'embaràs. Això és especialment preocupant en una societat en la qual tradicionalment l'embaràs fora del matrimoni suposa un estigma i una vergonya.

Països Africans com Etiòpia i Uganda van ser també objecte d'anàlisi. Les estructures de cura tradicionals de la vida familiar africana estan experimentant ràpids canvis a causa de la pressió de l'adopció internacional. Durant segles, les famílies africanes han tingut les seves particulars pràctiques

de negociació per a la cura de nens i nenes. En canvi, la cura institucional és un fenomen recent en molts països del continent, especialment a Etiòpia i Uganda. Mentre les famílies biològiques consideren les institucions de cura residencial com una solució a curt termini per alimentar i educar els nens i nenes, algunes institucions han estat organitzades per proporcionar nens i nenes per a l'adopció internacional. A Uganda estan emergent problemes similars als viscuts a Etiòpia, que en el seu moment es van reflectir a la premsa internacional. Els participants de l'Àrea Temàtica 4 procedents d'aquest país van explicar com l'augment en el nombre d'institucions de cura residencial ha estat paral·lel al de les adopcions internacionals, i advocaren per una regulació legal que inclogui procediments reforçats en totes les etapes del procés d'adopció per prevenir el *child laundering*.

Índia té també una història notòria de frau pel que fa a les adopcions internacionals, que inclou el segrest d'infants en llocs molt concorreguts com les estacions de tren. Potser com a resultat d'això, algunes de les mi-

IX CONGRÉS
INTERNACIONAL
AFIN

ESPAÑA, ¿ES PAÍS PARA LA INFANCIA Y LA JUVENTUD?: CUESTIONANDO EL ADULTISMO

20 i 21 de novembre de 2015

Palacio de Congresos
de la Universidad de Valladolid
C/ Real de Burgos, s/n · 47011 Valladolid

[VEURE PROGRAMA](#)

Preu inscripció:

Inscripció: 60 €

Descompte especial socis de CORA: 50%

Socis ARFACYL: 0 €

[Descarregar Butlletí d'Inscripció](#)

Més informació:

gr.afin@uab.cat

llors lleis del món en aquesta matèria es van elaborar a l'Índia. Durant la dècada de 1980, el Tribunal Suprem de l'Índia afirmà que si no es posava límits als diners, hi hauria problemes i que, si no es regulava el seu paper, acabaria per destruir el sistema d'adopció. Sobre el paper, les lleis i l'òrgan regulador resultant són molt bons, però a la pràctica no ho són tant, ja que persisteixen problemes significatius. La sostracció d'infants segueix essent un problema. El 2013, les famílies de

nens i nenes "desapareguts" protestaren públicament en manifestacions al carrer per exigir a les autoritats la seva intervenció en aquest tema.

Força, frau, coacció i explotació en el dret privat internacional, incloent el Conveni de La Haia sobre Adopció Internacional

Per fer front als persistents problemes i violacions dels drets humans en l'adopció internacional, el Conveni de La Haia de 1993 sobre la Protecció del Nen i Cooperació en Matèria d'Adopció Internacional (en endavant anomenada Conveni de La Haia sobre Adopció Internacional o simplement Conveni de La Haia) es va crear amb la finalitat d'evitar la venda i el segrest d'infants en l'adopció internacional. L'interès superior del nen o nena n'és el principi bàsic. Els detalls sobre com les adopcions il·lícites i el tràfic d'infants s'orquestren i com en la pràctica es poden prevenir, es troben a la *Guia de Bones Pràctiques*, desenvolupada per la Conferència de La Haia de Dret Internacional Privat. L'aplicació del Conveni es basa en el principi de subsidia-

rietat, que prioritza les opcions de cura nacional. La cura permanent i continuada és primordial, per la qual cosa s'implementen serveis de recolzament que preserven la vida al si de la família d'origen, incloses les xarxes de parentiu extens per a la cura dels infants. La tutela i l'acolliment són importants en aquest *continuum* de cura; el segon és possible a països on hi ha sistemes d'atenció adients. L'adopció dins de la comunitat i el país del nen o nena és també una prioritat quan es considera necessària aquesta intervenció. Solament quan aquestes opcions han estat explorades i els funcionaris de benestar infantil de la Autoritat Central del govern determinin que l'adopció internacional respon al millor interès de l'infant, pot emetre's una resolució d'adoptabilitat que l'ubiqui en el procés d'adopció internacional, sota la supervisió de l'Autoritat Central. Aquesta supervisió col·loca els controls en el procés, sobretot en la interacció amb les agències d'adopció en altres països, a fi i a efecte d'assegurar que prevalguin les pràctiques ètiques i que solament es cobrin els honoraris professionals

Els i les participants del Fòrum es van reunir en grups per discutir les observacions, preocupacions i recomanacions sobre l'adopció internacional i la subrogació.

raonables pels procediments d'adopció. És important subratllar que la cura institucional a llarg termini en el país d'origen no és una opció preferent per damunt de l'adopció.

Els conceptes de *força*, *frau* i *co-acció* es basen de fet en una altra llei privada internacional, el Protocol de Palerm. L'explotació és un constructe obert en aquesta llei en concret i s'aplica al tràfic sexual, tràfic de mà d'obra, el tràfic d'òrgans, etc., sense esmentar l'adopció internacional. No tots els països han signat i ratificat aquest protocol privat internacional (Estats Units, per exemple, no ho ha fet). Tanmateix, els principals conceptes del Protocol de Palerm s'empren àmpliament en el discurs del fenomen del tràfic d'éssers humans.

L' explotació com a concepte en l'adopció internacional

El fet que existeixi poca claredat en el dret privat internacional sobre què significa "tràfic" pel que fa a l'adopció internacional, l'explotació va ser un concepte central en els debats, amb l'objectiu d'assolir una major claredat

sobre el seu significat i abast. És sumament important entendre que és estrany que un infant sofreixi explotació en el punt final de l'adopció, ja que la majoria dels nens i nenes van a viure amb famílies de classe alta a països industrialitzats, que gaudeixen dels beneficis dels sistemes de salut i educació, així com l'amor de la família adoptiva. Això no obstant, les persones adoptades, especialment les procedents de Corea, han plantejat moltes qüestions destacades sobre l'explotació i l'impacte d'aquella en les pròpies vides. Tanmateix, com assenyalaren els participants del fòrum, el concepte pot ser difícil de definir en última instància quan s'aplica a l'adopció internacional.

Aquesta observació no suposa suggerir que no existeixin exemples concrets de problemes i conseqüències de les adopcions il·lícites. De fet, en les sessions, es van debatre múltiples exemples entre els quals s'inclou el recent cas d'una ciutadana belga que va tornar a Guatemala per buscar la seva família de naixement. En aquest procés, va descobrir que el seu cas, que va tenir lloc durant els anys de guerra

Kristen Cheney (de peu), Marcy Darnovsky, Ritta Hogbacka i Karen Rotabi participen en una de les sessions de resum al final d'una jornada de treball.

(1960-1996), va ser fraudulent, amb documents falsos i altres indicadors d'explotació. Actualment, aquesta persona adoptada, una dona jove, ha presentat una demanda als tribunals guatemalencs per buscar respostes i exigir responsabilitats i justícia penal. Recentment hi ha hagut un arrest en el cas i hi ha un gran interès, ja que la noia és la primera persona adoptada adulta que ha tornat a Guatemala, després de 28 anys, per presentar càrrecs legals i exigir responsabilitats.

En aquest punt, es van suggerir alguns paràmetres per "pensar" l'ex-

Marcy Dranovsky, Sarah Richards, Karen Smith Rotabi i Peter Selman, tots ells part de l'equip organitzador, prenent un respir per celebrar l'èxit del Fòrum.

plotació i el "tràfic" basats en la implementació de la Llei de Protecció de les Víctimes del Tràfic, dels Estats Units (LPVT). El marc d'intervenció de la LPVT té tres àrees: prevenció, protecció i processament. Els i les participants van estar d'acord que, a partir d'aquestes, és possible d'establir paràmetres per estructurar millor el debat.

Guatemala com un estudi de cas

La Dra. Carmen Mónico presentà un estudi sobre Guatemala i diverses formes de força, frau i coacció que van

tenir lloc en el decurs de la història recent del país, amb el segrest d'infants per a l'adopció internacional com a punt central. En aquest somer estudi, va entrevistar tres dones que denunciaren públicament que els seus fills havien estat segrestats per "donar-los" en adopció i es documentaren les seves experiències, incloent-hi les múltiples etapes en busca de justícia. Les seves experiències del segrest eren diferents, però totes tres van denunciar que es trobaren amb recels i, fins i tot, menyspreu quan van anar a buscar el recolzament de les autoritats policials. Tal i com va succeir en altres casos de segrests d'infants a Guatemala, la policia va rebutjar la possibilitat d'obrir una investigació significativa més enllà de redactar un informe o denúncia dels fets esdevinguts.

L'organització no governamental *Fundación Sobrevivientes* es va sumar a les demandes d'aquestes dones per la justícia. Entre les estratègies emprades per les dones i l'organització, s'incloïen vagues de fam, l'última de les quals va tenir lloc el juliol de 2009. Va haver una tal atenció dels mitjans

internacionals i una tal pressió resultant que las mares van acabar aconseguint l'èxit en les seves demandes –simplement demanaven un procés just davant les corts de manera que els seus casos poguessin ser jutjats imparcialment. Aquesta intervenció legal finalment resultà en una ordre judicial per al retorn d'un nen a Guatemala des dels Estats Units com a víctima del segrest de menors per a l'adopció. Tanmateix, aquest cas roman sense resoldre, ja que la família adoptiva nord-americana rebutja complir l'ordre judicial estrangera. Les autoritats que haguessin pogut intervenir als Estats Units, inclouen el Departament de Justícia i el Departament d'Estat. D'aquests dos, el segon va emetre un comunicat dient que l'adopció es va dur a terme abans de la ratificació del Conveni de la Haia i que, per tant, aquest cas no es podia emmarcar en els seus quefers com a Autoritat Central d'acord amb el Conveni.

No obstant això, les tres dones entrevistades mencionaren un sentit d'empoderament com a resultat del procés. Els resultats de les investiga-

cions també incloïen una definició de la "sostracció de nens/es" que al seu torn incloïa les experiències centrals de robatori d'infants, l'engany, la coacció i el frau. Les tres dones vivien en la pobresa i Guatemala presenta una història de guerra civil de persones "desaparegudes". Aquests dos factors es combinaren com a forces socials poderoses en la conformació del problema. Com a dones, es van enfrontar a l'exclusió social i van informar d'una triple victimització. En primer lloc, quan van acudir a les autoritats, van ser acusades de vendre els seus fills –es van fer suposicions que eren mares de naixement que simplement havien canviat d'idea i van ser tractades amb falta de respecte per la policia, etc.–. La segona forma de victimització va ser en forma de pèrdua de recursos, ja que van vendre els seus béns personals per finançar la recerca. A més, també es va reportar la vergonya dins de la comunitat, ja que l'experiència va ser estigmatitzada en el context cultural de Guatemala.

Mónico presentà una definició de substracció que integrava les veus de

les dones guatemalenes entrevistades. Aquesta definició està basada en quatre àrees conceptuais:

- Robatori de nens/es: ús de la força per separar un infant il·legalment, segrestant o robant, o la mercantilització posterior o venda de nens i nenes que es dona en contra de la voluntat de la mare de naixement, la família i els parents biològics, i la comunitat d'origen.
 - Engany: falta de consentiment informat a la mare de naixement en el procés, des de la renúncia fins al moment en el qual els drets parentals acaben legalment.
 - Coacció: la coacció intra- i extrafamiliar sobre les mares de naixement i famílies d'origen per induir la renúncia al nen o nena per qualsevol motiu.
 - Fraus: qualsevol frau o engany legal, judicial, administratiu, polític, cultural o socioeconòmic de mares de naixement, com l'oferiment de pagament o compensació, que comporta la separació forçada o la renúncia dels seus fills i filles.
- La definició de substracció, així com

la d'explotació de dones a Guatemala no es pot tractar del tot sense reconèixer l'entorn social al qual s'enfronten les dones i persones marginades diàriament a Guatemala. La impunitat és una realitat constant i molts crims seriosos resten sense ser jutjats, fins i tot homicidis i segrestos. Aquest fet es va fer palès en una investigació de les Nacions Unides sobre adopcions il·lícites, en les quals es van trobar abusos, frauds i coacció a gran escala en els 1500 arxius revisats. Els defensors dels drets humans van trobar aspectes similars, incloent un patró de segrest de menors per a l'adopció.

Participants de l'àrea temàtica 4 en una de les sessions de treball.

Noe Erazo, un oficial de l' Autoritat Central de Guatemala, va presentar el progrés i els avenços realitzats en la reforma de l'adopció internacional sota el Conveni de La Haia. Erazo va explicar en la seva presentació com funcionava el sistema amb anterioritat, i diversos problemes dels processos, que incloïa un sistema notarial que es donava fora de l'autoritat dels jutjats de família o de qualsevol sistema orientat a la protecció social. Més de 25.000 nens i nenes foren adoptats sota aquest sistema. En paraules d' Erazo: "No sabem què els va passar a aquests nens i nenes. Sabem que alguns d'ells han tingut una vida increïble. Però també ens hem assabentat d'abusos sexuals a dues nenes que anaven cap als Estats Units per ser adoptades". I van seguir dient: "no sabem el nombre d'adopcions truncades ni d'altres afers com el *re-homing*²". Tots aquests problemes ocorregueren en un sistema que operava fora de les proteccions del Conveni de La Haia, quan entre 4.000 i 10.000 notaris públics opera-

ven sense control en un sistema basat en Internet, mitjançant operacions amb targetes de crèdit, en el qual els propis notaris ho completaven gairebé tot durant el procés. L'única intersecció amb els jutjats era una execució d'un estudi socioeconòmic (historial social) que es presentava als jutges. Aquest procés va generar una enorme corrupció en els jutjats de família. El següent pas era solament una opinió – no una aprovació– en l'oficina de la Fiscalia General. Les activitats de *child laundering* es donaven en diferents punts d'aquest procés i, segons Erazo, Guatemala va violar repetidament el Conveni de La Haia en matèria d'Adopció Internacional des del 2003 al 2010, amb importants abusos rellevants en relació a la força, el frau i la coacció.

Erazo i el doctor Juan José Rodas Martínez, també de l'Autoritat Central de Guatemala, van parlar sobre les millores implementades recentment, incloses les relatives als infants amb necessitats especials. Ara que el sistema està orientat a l'adopció nacional,

pel principi de subsidiarietat, hi ha una nova iniciativa per obrir adopcions internacionals de nens i nenes amb necessitats especials. El cas de "Sofía" es va presentar a tall d'exemple. És una nena que va rebre un visat humanitari nord-americà per tal de poder rebre un perllongat tractament sanitari. Ara es troba en un procés d'adopció per part d'una família nord-americana i el seu cas s'està portant com si el procés d'adopció l'estiguessin realitzant els jutjats de Guatemala sense la presència de la nena, perquè les dues Autoritats Centrals estan d'acord en fer-ho d'aquesta manera. Aquest és un exemple de les accions de Guatemala i d'Estats Units en una associació de col·laboració per l'interès superior de l'infant, que és l'objectiu del Conveni de La Haia sobre l'Adopció Internacional.

Es varen presentar també els principals canvis del sistema, contrastant el "vell sistema" amb el nou i millorat implementat sota el Conveni de La Haia, tal i com es descriuen en la taula de la pàgina següent.

² N. de la T.: Fa referència a la reubicació de nens i nenes adoptats en altres llars a través d'acords informals entre famílies sense la intervenció de les autoritats.

Prevenió, protecció i processament a Guatemala

Norma Cruz va detallar alguns dels processaments exitosos, com l'empresonament almenys d'un dels directors d'institucions de cura residencial i la inculació d'una sèrie d'advocats per adopcions il·lícites usant diferents tècniques de *child laundering*. Tanmateix, Cruz va mencionar que els processaments van tenir lloc sense la cooperació del govern dels Estats Units (la majoria d'adoptats de Guatemala foren adoptats per famílies nord-americanes), la qual cosa asenyala un buit obvi en l'acord de col·laboració sota el Conveni de La Haia.

En l'aplicació dels conceptes de processament, protecció i prevenió a la situació de Guatemala, s'identifiquen les següents idees clau. En termes de processament, concloem que, tot i que hi ha hagut algunes intervencions legals i condemnes, en general s'ha fracassat a l'hora de processar els actors de les adopcions il·lícites.

En termes de protecció, Guatemala ha passat d'un sistema privat a un sistema centralitzat amb el Conveni de La Haia com a catalitzador i una llei

El sistema antic d'adopció internacional a Guatemala versus el sistema reformat

Sistema antic	Sistema nou i reformat
Renúncia voluntària davant notari (Intervenció de professionals privats)	Iniciació de la declaració d'adoptabilitat per l'Autoritat Central del govern (Intervenció de professionals del govern)
Selecció de nens i nenes en nom dels futurs pares	Els treballadors socials o psicòlegs seleccionen un nen o nena "adequat" en un procés sistemàtic de <i>matching</i> familiar controlat per una avaluació social
Preval la voluntat de la futura família	Preval l'interès superior de la infància
Alts costos de l'adopció	Sense cap cost
Les famílies guatemalenes eren excloses, ja que no podien participar en aquest car sistema	Les famílies guatemalenes són la prioritat sota el principi de subsidiarietat – i és completament gratuït per a la família
Estudis socioeconòmics dels futurs pares	Avaluació psicosocial, legal i socioeconòmica dels futurs pares
No es requereix cap control post-adoptiu	Es requereix control post-adoptiu
No hi ha base de dades sobre els nens i nenes adoptats	L'Autoritat Central té una unitat dedicada a recollir i administrar aquestes dades
No hi havia possibilitat de localitzar la família d'origen amb informació formal	Els nens i nenes adoptats tenen la possibilitat de conèixer la seva família d'origen a través d'arxius apropiadament preservats.

Nota: Aquest quadre és una adaptació de la presentació d'Erazo durant el Fòrum. Per més detalls sobre el sistema antic a Guatemala, veure <http://www.socmag.net/?p=435>.

nacional paral·lela promulgada a finals de 2007. Els participants de Guatemala consideraren que el Conveni va ser una part essencial per aquesta millora. Estats Units, com a nació que “demanda” nenes i nens per a l’adopció, va rebre una atenció considerable en els debats. Tanmateix, els col·legues guatemalencs subratllaren que Estats Units es va implicar en la necessitat de canvi, la qual cosa va permetre la col·laboració d’ambdós països per a la transformació del sistema.

El que sabem de les famílies de naixement

Deixant de banda el cas de Guatemala, la conversació va girar entorn de la investigació sobre les famílies de naixement. Els estudis rigorosos sobre les famílies de naixement a nivell internacional han estat més aviat escassos, la majoria d’ells se centren en les mares de naixement.

La discussió s’inicia a partir del que se sap de les mares de naixement als Estats Units com a resultat d’investigacions longitudinals. La Dra. Ruth McRoy va presentar un breu resum

del coneixement sobre el tema, assenyalant que és habitual que, a l’etapa inicial, existeixi un embaràs no desitjat. Així havia estat amb moltes mares adolescents, que experimentaven un cúmul d’emocions: penediment, culpabilitat, por que altres persones descobrissin que havien estat abandonades, pèrdua de relacions, i por del rebuig. Les cases de maternitat es van utilitzar perquè aquestes noies poguessin “anar-se’n” de les seves comunitats per tornar després i fingir que res no havia passat. Sota aquestes circumstàncies, l’adopció resultava molt dura per a aquestes noies, que simplement tornaven a l’escola i seguien amb la seva vida, patint en silenci, sense cap recolzament i en un ambient on la vergonya i l’estigma eren una dolorosa realitat de la vida diària familiar i comunitària. Alguns canvis ocorreguts als Estats Units, incloent-hi un sistema d’adopció molt més orientat cap als drets, han suposat que moltes d’aquestes “cases de maternitat” es tanquessin, alhora que la recerca d’infants i bebès per a l’adopció s’orientava cap a d’altres països.

En relació a la investigació sobre mares de naixement en l’adopció internacional, cal destacar tres estudis, duts a terme als següents països: les Illes Marshall, (VIII) la Regió de Tamil de l’Índia, i (VIII) Sudàfrica.

Les Illes Marshall

En aquest arxipèlag es va desenvolupar un dels més prominents estudis en la matèria, en el qual Roby i Matsuura entrevistaren 73 mares de naixement. En aquesta nació insular, s’observà que hi havia petits grups de famílies i grups de parentiu que conformaven comunitats. Una vida familiar tradicional, fortes xarxes de família extensa i una cultura centrada en la família eren l’experiència dominant per als seus habitants.

La majoria de les mares entrevistades assenyalaren que la seva decisió de renunciar als seus fills –molts dels quals foren adoptats per famílies nord-americanes– es basà en qüestions econòmiques. Aquestes dones assenyalaren també que vivien en la pobresa i que l’estructura de cura social del seu país no tenia els recursos adequats a l’hora de garantir el benestar als infants i les

seves famílies. Donat que l'estructura de servei social formal és limitada, bàsicament no existeix cap ajut "en espècies" o en diners dedicada al benestar infantil. Els serveis disponibles són inadequats a l'hora de satisfer les necessitats de les famílies que no poden mantenir els seus fills i filles. Per raó que la cura de nens i nenes a vegades recau en tota la família, el paper de les àvies té un lloc destacat en les entrevistes de les mares de naixement. Un nombre significatiu de mares de naixement va informar que les seves pròpies mares havien influït en la decisió de renunciar als seus fills i filles, a vegades sota pressió, amb la finalitat de reduir la càrrega de la cura de la família extensa. També es mencionà que creien que la seva relació amb els infants adoptats no acabava amb l'adopció: esperaven una connexió continuada amb el seu fill o filla en el futur.

La regió de Tamil de l'Índia

Va ser el lloc on Pien Bos va realitzar el seu estudi etnogràfic. La investigació, de dos anys, incloïa entrevistes amb mares i altres persones implicades en els processos d'adopció. En la seva de-

tallada investigació, Bos va trobar que la vergonya i la discriminació pel fet de tenir fills fora del matrimoni, combinades amb una pobresa extrema, foren factors importants que van conduir nens i nenes cap a l'adopció internacional. Les mares de naixement mencionaren una gran varietat de formes d'engany, incloent-hi la coacció, per part dels autoanomenats "treballadors socials", així com l'obligació de renunciar una vegada havien rebut menjar i refugi d'una "llar" per a mares solteres. Com a altres llocs, moltes mares de naixement en aquesta regió de l'Índia no comprenien que la relació mare-fill acabés amb l'adopció i esperaven una relació familiar continuada amb el seu fill o filla.

Sudàfrica

Va ser una altra zona d'estudi, en la qual 32 dones negres foren entrevistades per Högbäck. D'acord amb aquest estudi, els infants eren altament valorats per les seves mares de naixement, en un context en què el sentit de la família extensa i els arranjaments de la cura infantil tradicional influeixen en la manera en què s'entén la renúncia a un infant. Donat

que molts nens i nenes no viuen tot el temps amb les seves mares de naixement o són criats per un familiar o no familiar en algun moment, l'adopció no es veu com una ruptura permanent dels llaços familiars. La majoria de les mares de naixement, en aquest estudi, veien l'adopció internacional com una forma de proporcionar millors oportunitats als seus fills i filles, com per exemple una millor educació. Com a les Illes Marshall i la Regió Tamil d'Índia, Högbäck va trobar que certament les mares de naixement del seu estudi no identificaven l'adopció com l'extinció de la seva maternitat. Per tant, moltes de les participants no veien l'adopció com una ruptura legal completa i esperaven informació i una relació continuada amb el nen o nena que havien lliurat en adopció.

Gestants subrogades a l'Índia: un estudi recent

L'experiència de la gestant subrogada, així com les vulnerabilitats de tots els implicats en l'equació de la gestació subrogada global, ha rebut una atenció considerable i el terme explotació apa-

reix repetidament en la literatura sobre aquesta temàtica, des de la producció acadèmica fins a la premsa popular. En relació amb les gestants subrogades, la vulnerabilitat, l'explotació i l'agència de les dones per escollir un treball en l'equació de la subrogació de l'Índia ha estat investigada i ja hi ha clares evidències sobre les percepcions de les gestants subrogades sobre l'experiència de la gestació subrogada global.

Goswami i Rotabi presentaren els resultats d'un estudi molt recent a Gujarat, Índia, on opera la famosa Akansha Fertility Clinic, a les instal·lacions de la qual s'han portat a terme milers d'arranjaments de subrogació. En aquesta investigació qualitativa, basada en entrevistes amb 25 dones (entre 26 i 45 anys), es preguntava a les participants sobre les seves experiències, motivacions i decisions per convertir-se en gestants, a més de la seva opinió personal sobre l'explotació. Totes elles vivien en una pobresa extrema i tenien una educació pobre; l'alfabetització limitada era un problema comú. Les participants destacaren que la decisió de convertir-se en gestants subro-

gades estava basada en la necessitat d'ingressos o feina i les dures circumstàncies econòmiques. Freqüentment, les participants feien referència a la capacitat de tenir cura de la seva família. Per exemple, una gestant va dir:

Tenia alguns problemes, la meva condició econòmica no era bona, i el meu marit no tenia feina. No podia portar els meus fills a l'hospital. Llavors vaig pensar: "tot i tenir una feina a l'hospital guanyo solament 2100 rúpies [34.16 dòlars]". Per això, pensava "amb aquests diners educaré els meus fills o em compraré una casa on viure o qualsevol cosa?". Així doncs, després de pensar-ho molt i de discutir-ho, el meu marit i jo vàrem prendre la decisió de convertir-me en subrogada.

En el moment de transferir o "lliurar" el bebè, les dones tenien respostes mesclades. Una dona va dir: "Estava feliç per donar un bebè a una parella sense fills. Pensava en com deurien estar de feliços", el que indica sentiments d'altruisme en el procés. Tanmateix, una altra dona va compartir una perspectiva diferent:

No em sentia bé perquè els havia tingut en el meu úter durant nou mesos. Quan se'ls van endur, vaig plorar molt. Sentia com si estigués lliurant els meus propis fills i me'n vaig penedir molt. Vaig tornar a casa i no podia menjar res, plorava molt. Llavors el meu marit m'explicava que aquells eren els seus fills i que per suposat se'ls endurien. *Madam* [la propietària de la clínica] també em va dir que no eren els meus bebès. Llavors així, lentament, vaig anar oblidant-ho.

Una altra dona va parlar de la seva pena, que era particularment complicada perquè els seus fills (múltiples naixements) no van ser transferits immediatament als pares. Va dir:

No volia entregar-lo, però era el seu bebè i vaig haver d'entregar-lo. Vaig plorar molt. Els vaig acompanyar a l'aeroport i abans els vaig tenir durant tres mesos. Ara també m'envien fotos d'ells. Són molt amables. Mai vaig sentir que no fossin els meus fills. Però després signes un acord, i ells els pertanyen i els l'hem d'entregar. Ens donen els diners i els

donem el bebè. Hauríem de lliurar-los amb un somriure i sense enfadar-nos. T'enfades, és clar, però els has de lliurar, firmes un acord. No has de fer res més que llogar el teu úter. Igual que tu llogues una casa, el nostre úter va ser de lloguer. Ens fan signar un acord similar. És seu i per tant els l'hem de donar. Ho anirem oblidant a poc a poc. Si no podem, ens envien més fotos i em poso feliç mirant aquestes fotos.

Aquesta gestant subrogada en concret va fer referència al fet d'estar en contacte amb fotografies i la majoria mencionaren el desig de comunicar-se i tenir novetats dels pares subrogants i del fill o filla.

Finalment, els va preguntar a totes les dones si se sentien utilitzades o s'havien aprofitat d'elles injustament. Una gestant assenyala les realitats de la pobresa extrema i la necessitat de treballar:

No. Per què se n'haurien d'aprofitar? No em van demanar que fos subrogada. Va ser la meua situació la que em va empènyer a convertir-me en subrogada. Hi vaig anar

per mi mateixa. Vaig pensar que, solament si algú més se'n beneficiava, me'n beneficiaria jo. No tenen avantatges aquí. És una bona tasca, ja que algú té un fill i la nostra pobresa també s'acaba.

De manera molt directa, una altra gestant subrogada va comentar: "No. El benefici va ser meu. No van venir a casa meua i em van demanar que ho fes. Era jo qui en tenia la necessitat i per això vaig venir. El benefici va ser meu". Les complexitats d'aquesta mena de respostes generaren discussions considerables sobre l'explotació i sobre la manera en què les gestants subrogades participen en la investigació.

Principals preocupacions i temes exposats en el Fòrum

1. L'enjudiciament efectiu dels delictes és problemàtic, fins i tot en un context de millora de la regulació de l'adopció internacional.
2. La força, el frau i la coacció han estat molt ben documentats en l'adopció internacional. La informació sobre com té lloc la subrogació

il·lícita és essencial per desenvolupar codis legals i regulacions.

3. La idea que la maternitat simplement acaba sense desitjar informació sobre el benestar del nen o nena és irreal.
4. És important aprendre de les mares de naixement de l'adopció, i alhora ser caut sobre la generalització entorn de les gestants subrogades.
5. Ens cal saber més: és essencial investigar sobre l'experiència dels fills i filles concebuts a través dels acords de subrogació.
6. Els resultats sobre les percepcions de l'explotació que mencionaren les gestants subrogades a l'Índia són sorprenents.

En general, els i les participants del fòrum consideraren que els acords de gestació subrogada amb dones pobres són explotadors per naturalesa pròpia. Tanmateix, definir l'explotació i altres experiències de força, frau i coacció sense les veus de les gestants resulta problemàtic. Els resultats de la investigació de Goswami i Rotabi, així com d'altres persones implicades en la investigació de la subrogació a l'Índia,

requereixen d'una mirada més propera del fenomen i del que significa aprofitar-se injustament de les circumstàncies d'una dona. Les participants de l'estudi es veien a si mateixes com a treballadores que havien escollit una feina. Notablement, aquesta observació sobre la tasca o feina apareixia també en un altre estudi influent sobre el tema realitzat a l'Índia (veure el llibre de Pande *Wombs in labor: Transnational Commercial Surrogacy in India*).

Conclusió

Com era d'esperar, les i els participants es van resistir a una visió simplista de l'adopció internacional i la gestació subrogada global com un desig d'aquells qui es beneficien en la construcció familiar o econòmicament d'aquestes pràctiques. Alguns dels actors implicats en el negoci de la subrogació caracteritzen aquesta com quelcom beneficiós per a totes les parts, però la complexitat del nostre discurs va descartar aquesta concepció ràpidament, ja que tot i que pot ser certa en alguns casos, de cap manera no ho és per a

tots i hi ha molts afers per conèixer sobre la perspectiva dels individus concebuts d'aquesta manera.

Formar una família és una qüestió complexa per a aquells afectats per l'adopció internacional o la gestació subrogada, especialment per a aquells individus i famílies victimitzades per pràctiques il·lícites. Això és particularment cert per a les dones pobres, siguin mares de naixement o gestants subrogades. Això no obstant, no és suficient centrar-se en les dones i la seva protecció social, ja que la salut, seguretat i benestar del nen o nena requereixen d'una consideració especial i una discussió més àmplia de la que era possible en el marc d'aquesta Àrea temàtica. No hi va haver tampoc ocasió d'aprofundir en qüestions relacionades amb les mares i pares d'intenció i/o altres familiars a l'hora de considerar la gestació subrogada.

Una recomanació general, però, va ser realitzar investigacions sobre àrees crítiques de protecció social, especialment incloent-hi les veus de les persones més vulnerables. En el cas de la gestació subrogada, podem par-

lar metafòricament d'un tamboret de tres potes, en el qual es requereix de considerar les vulnerabilitats de tots els implicats: gestants subrogades, nens i nenes concebuts com a resultat d'un acord de subrogació, i els pares i mares subrogants. Es pot argumentar també que una "taula de quatre potes" és una millor metàfora, quan s'afegeixen els drets d'altres parts intervinents, com les donants d'òvuls. El futur de la llei privada internacional i les regulacions de la gestació subrogada han de basar-se almenys en aquest "tamboret" per proporcionar una veritable protecció social.

NOTA: Per conèixer de manera més detallada les recomanacions d'aquesta Àrea temàtica, vegeu l'informe principal en el següent enllaç: <http://hdl.handle.net/1765/77403>

PER LLEGIR

Conferència de La Haia de Dret Internacional Privat (2008)

[La puesta en práctica y el funcionamiento del Convenio de La Haya de 1993 sobre adopción internacional - Guía de buenas prácticas](#)

Bristol, Regne Unit: Family Law

Aquesta guia es un projecte de seguiment del Conveni de la Haia iniciat per l'Oficina Permanent amb la finalitat d'assistir els Estats (siguin ja o no Estats contractants) en la implementació pràctica del Conveni, per tal que s'assoleixin els seus objectius, o sigui, la protecció del nen o nena adoptat internacionalment. En ella s'emfatitza la responsabilitat compartida dels Estats de recepció i d'origen en el desenvolupament i manteniment de pràctiques ètiques d'adopció internacional, amb l'objectiu de salvaguardar el principi de l'interès superior de la infància, que ha de ser el pilar fonamental que sostingui el desenvolupament d'un sistema nacional de protecció i cura infantil, així com un enfocament de l'adopció internacional ètic en el qual el nen sigui el principal protagonista.

PER VEURE

A Baby Business

Dirigit per Nicholas Vesselbo i Katja Døssing
Dinamarca/Índia: DR, 2007
50 min.

Aquest documental mostra com funciona el tràfic de nens i nenes per a l'adopció internacional. Amb una càmera oculta i presentant-se com a representants d'una agència d'adopció europea, els seus autors, dos periodistes danesos, van acudir a distintes "reunions de treball" a l'Índia, revelant com els diners (i no l'interès superior de la infància) és el factor més important en molts processos.

Made in India

Dirigit per: Rebecca Haimowitz i Vaishali Sinha
EE.UU/ Índia, 2010
95 min

Una parella nord-americana es ven la casa i arrisca tots els seus estalvis per trobar una solució al seu problema d'infertilitat. En un altre punt llunyà del planeta, una dona índia entra en una clínica perquè li implantin els seus embrions. Aquest documental s'endinsa en les experiències personals que estan darrere de l'externalització de la reproducció a través de la gestació subrogada.

Made in India

Dirigit per Ditte Maria Bjerg
Coproduït per Riksteatern, Odense Teater i Global Stories
120 min.

Les parelles infèrtils en el món occidental somnien amb tenir el seu propi fill biològic. A l'Índia, les dones pobres s'ofereixen com a gestants per als seus òvuls, la qual cosa els permet de guanyar fins a cinc anys de salari en nou mesos. Ho fan per millorar les seves vides, per aconseguir la independència i poder enviar els seus fills a l'escola. Una situació en la qual tots guanyen o l'explotació de dones de l'anomenat Tercer Món? Basat en l'extensa investigació realitzada a l'Índia per Amrita Pande per a la seva tesi doctoral, a partir d'històries reals, *Made in India* ens condueix per un fascinant viatge entre els avenços tecnològics, l'amor familiar i el mercat global.

TALLER AFIN/GRAPP

L'art d'educar:

eines per gestionar la conducta dels infants i construir relacions segures i eficaces

23 de novembre de 2015
Sala Gran (4ª planta)
Facultat de Geografia i Història
Universitat de Barcelona
c/ Montalegre, 6-8
08001 Barcelona

Aquest taller us ajudarà a comprendre com pares i mares poden construir un aferrament segur amb els seus fills i filles, en tant que base de l'aprenentatge social, emocional i acadèmic; també us facilitarà habilitats i eines concretes per entendre i gestionar la conducta problemàtica dels nens.

El taller està adreçat a pares, mares i professionals que treballen amb famílies. Els professionals que assisteixin a la jornada sencera obtindran un certificat d'acreditació de 5 hores de formació continuada (mitja jornada donarà dret a 2.5 crèdits).

Impartiran el taller:

- **CHERYL ERWIN.** Terapeuta especialitzada en parella i família, treballa en consulta privada amb nens, adolescents, adults i parelles des de fa gairebé 20 anys a Reno, Nevada. És autora o coautora de diversos llibres sobre la criança i la vida familiar, entre ells diversos de la sèrie best-seller "*Positive Discipline*" i *The Everything Parent's Guide to Raising Boys*.
- **DRA. URSULA OBERST.** Professora titular de Psicologia de la Universitat Ramon Llull de Barcelona, i Psicoterapeuta en consulta privada. Autora de diversos llibres sobre Psicologia Adleriana, entre ells *El Trastorno del Niño Consentido*, Oberst és Presidenta de la Asociación Española de Psicología Adleriana.

MATÍ

11:00-12:15

"Aferrament i trauma"
(Cheryl Erwin)

12:30-13:45

"Intervenció adleriana estratègica amb famílies"
(Ursula Oberst)

TARDA

16:00-17:15

"El desenvolupament del cervell i el creixement de les habilitats socioemocionals i la resiliència"
(Cheryl Erwin)

17:30-18:45

"Els errors educatius més comuns – i com evitar-los"
(Ursula Oberst)

INSCRIPCIONS:

- Preus:
Sessió de matí o sessió de tarda: 30 euros
Jornada sencera: 50 euros.

Places limitades. Cal fer inscripció prèvia enviant un correu electrònic amb noms dels assistents, institució i professió a gr.afin@uab.cat i fent una transferència bancària a:

IBAN ES17 2100 0815 56 0200716513.

Les sessions d'Erwin seran en anglès amb traducció al castellà.
Les sessions d'Oberst seran en castellà.

ORGANITZEN:

CENTRE DE SERVEIS
Universitat Autònoma de Barcelona

AMB EL SUPORT DE:

